

## ШУМ

Михайло Анатолійович  
mshum191057@gmail.com

к.е.н., доцент, завідувач кафедри,  
Харківський інститут фінансів  
Київського національного  
торговельно-економічного  
університету

## ДОРОВСЬКОЇ

Олексій Федорович  
oleksiydorovskoy@ukr.net

к.е.н., доцент, Харківський  
національний економічний  
університет імені Семена Кузнеця

## ПАХОМОВА

Карина Юріївна

студент, Харківський інститут  
фінансів Київського національного  
торговельно-економічного  
університету

УДК 657.6

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ  
ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

**ACCOUNTING AND ANALYTICAL PROVISION OF USE OF MAIN ACTIVITIES IN ENTERPRISES**

У статті визначені особливості обліку основних засобів, а саме підходи до оцінки, обліку, відображення у фінансовій звітності основних засобів згідно П(С)БО та МСФЗ. Позначена важливість оцінки основних засобів за справедливою вартістю для складання достовірної звітності. Узагальнені завдання бухгалтерського обліку за українським законодавством та МСФЗ дозволили зробити висновок про значення фінансової звітності для користувачів. Сформульовано послідовність аналізу використання основних засобів підприємств в сучасних умовах конкурентного середовища.

\* \* \*

В статье определены особенности учета основных средств, а именно подходы к оценке, учету, отражению в финансовой отчетности основных средств согласно П(С)БУ и МСФО. Обозначена важность оценки основных средств по справедливой стоимости для составления достоверной отчетности. Обобщенные задачи бухгалтерского учета по украинскому законодательству и МСФО позволили сделать вывод о значении финансовой отчетности для пользователей. Сформулирована последовательность анализа использования основных средств предприятий в современных условиях конкурентной среды.

\* \* \*

**Introduction.** In a competitive environment, manufactured products should be of high quality and their cost should be at such a level that the rate of profit obtained from the sale of products ensures the process of simple and expanded reproduction, as well as satisfies consumer demand. One of the essential items of the cost of agricultural products are depreciation on fixed assets, the cost of maintaining them in working condition. Special relevance takes the efficiency of use of fixed assets and the rational organization of their accounting, with the subsequent reflection of the relevant information in the accounting (financial) statements of the organization. The solution of the problem is an integral part of reducing the cost of products and improving its competitiveness.

**Purpose.** The purpose of the study is to develop theoretical and practical recommendations for improving the accounting and system of indicators for the economic analysis of the use of fixed assets of agricultural enterprises, in accordance with modern requirements for the effective conduct of economic activity.

**Results.** The article defines the features of the accounting of fixed assets, namely approaches to the valuation, accounting, presentation in the financial statements of fixed assets in accordance with AS and IFRS. The importance of valuation of property, plant and equipment at fair value for the purpose of compilation of reliable accounting is indicated. Generalized accounting tasks under Ukrainian law and IFRS have allowed us to conclude on the importance of financial reporting for users. A sequence of analysis of the use of fixed assets of enterprises in the present conditions of a competitive environment is formulated.

**Conclusion.** It is necessary to comprehensively solve the problems of improving accounting and analyzing the use of fixed assets of agricultural enterprises, as well as the trends of harmonization of the national accounting system and the IFRS. The introduction of the developed improved methodological approaches to various areas of accounting for fixed assets, as well as the analysis of their use, will provide more complete and reliable information about the status of fixed assets and the level of efficiency of their use. The proposed recommendations can be used in the process of improving the accounting system for fixed assets in enterprises of the agro-industrial complex.

**Ключові слова:** облік, основні засоби, оцінка, фінансова звітність

**Ключевые слова:** учет, основные средства, оценка, финансовая отчетность

**Keywords:** accounting, fixed assets, evaluation, financial reporting

**ВСТУП**

У сучасних умовах одним з найбільш актуальних є питання «здорової» конкуренції між господарюючими суб'єктами. Для підвищення конкурентоспроможності продукції сільськогосподарські підприємства використовують у своїй діяльності «ноу-хау», енергозберігаючі технології, йдуть по шляху інтенсифікації сільськогос-

подарського виробництва. Необхідно, щоб продукція, що випускається була високої якості, її собівартість повинна бути на такому рівні, щоб норма прибутку, який отримують при реалізації продукції, забезпечувала процес простого і розширеного відтворення, а також задовольняла попит споживачів. Однією з істотних статей собівартості сільськогосподарської продукції є амор-

тизаційні відрахування за об'єктами основних засобів, витрати на їх підтримку в робочому стані.

У світлі вищезазначеного, особливої актуальності приймає ефективність використання об'єктів основних засобів і раціональна організація їх бухгалтерського обліку, з подальшим відображенням відповідної інформації в бухгалтерській (фінансовій) звітності підприємства. Рішення поставленого завдання є невід'ємною частиною зниження собівартості продукції, що випускається і підвищення її конкурентоспроможності.

Теоретичним і практичним аспектам бухгалтерського обліку основних засобів та аналізу їх використання свої наукові дослідження присвятили багато вчених, зокрема Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, М.І. Кутер, Н.М. Малюга, В.Ф. Палій, В.В. Сопко, З.С. Туякова, І. Чалий та інші. Проте, дискусії з питань бухгалтерського обліку основних засобів та аналізу їх використання тривають досі. Це вказує на різні підходи вчених-економістів до досліджуваної проблеми, наприклад, до економічного змісту основних засобів (зокрема до визначення терміну «основні засоби»); формування первісної вартості; оцінки, за якою основні засоби повинні значитися на балансі підприємства; доцільності проведення подальших переоцінок; документальному відображенню обліку основних засобів; питань їх надходження, використання, вибуття, а також відображення інформації про них у фінансовій звітності.

Вивчення наукових праць вітчизняних вчених-економістів і впровадження в українську облікову систему методик провідних іноземних фахівців поряд з принципами Міжнародних стандартів фінансової звітності, адаптованих до національної специфіки, дозволять істотно підвищити якісний рівень бухгалтерського обліку основних засобів та аналізу їх використання.

### МЕТА РОБОТИ

Метою дослідження є розробка теоретичних і практичних рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та системи показників для економічного аналізу використання основних засобів сільськогосподарських підприємств, відповідно до сучасних вимог ефективного ведення господарської діяльності.

### МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення окремих вимог МСФЗ та українського законодавства щодо обліку та аналізу основних засобів.

### РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних умовах вітчизняним сільськогосподарським виробникам стає все важче конкурувати із зарубіжними. Імпортна продукція практично завжди істотно нижче вартістю, що обумовлено рядом факторів: протекціоністська спрямованість відносно своїх виробників іноземних держав, застосування якісно нових агротехнологічних підходів, а також ефективне використання сучасних виробничих потужностей. Продукція багатьох українських сільськогосподарських товаровиробників неконкурентоспроможна. Однією з найбільш істотних причин цього є використання морально застарілої матеріально-виробничої бази та включенням в собівартість продукції, що випускається значних сум амортизаційних відрахувань. При грамотному і

ефективному використанні об'єктів основних засобів можливе істотне підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається вітчизняними сільськогосподарськими товаровиробниками, за допомогою зниження собівартості.

У процесі дослідження проведено всебічний аналіз термінології, яку використовують в економіці і, зокрема, в бухгалтерському обліку, уточнено сутність категорії «основні засоби». У бухгалтерській практиці необхідно використовувати термін «основні засоби», а не «основні фонди», оскільки розбіжність між даними термінами є не тільки в критерії віднесення окремих елементів в їх склад, але й в розходженні їх суті. «Основні засоби» є економічною категорією і терміном, що позначає натуральну і вартісну форму матеріальних активів (будівель, споруд, обладнання тощо). На нашу думку, «основні фонди» включають в себе як матеріальні активи (основні засоби), так і нематеріальні (нематеріальні активи). Так, основні фонди необхідно характеризувати як з позиції вартісної оцінки, так і споживчої вартості. Поняття «основного капіталу» дуже широке і містить матеріальні активи (основні засоби), нематеріальні активи, капітальні вкладення, фінансові вкладення, незавершене будівництво.

Встановлено, що серед проблем, висунутих практикою переходу до МСФЗ, особливої актуальності набуває вдосконалення механізму оцінки основних засобів і їх відображення в бухгалтерському балансі. На сучасному етапі реформується національна система бухгалтерського обліку шляхом гармонізації з МСФЗ. Первісна вартість, незважаючи на ряд істотних переваг (простота формування, розгалужена система нормативного та методичного регулювання) не повною мірою відповідає вимогам користувачів в сучасних умовах. Так, первісна вартість не в змозі надати зацікавленим користувачам бухгалтерської (фінансової) звітності реальної об'єктивної вартості основних засобів підприємства. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність використання в українській практиці замість первісної вартості основних засобів «справедливу» вартість. Відповідно до МСФЗ справедлива вартість являє собою суму грошових коштів, достатню для придбання активу або виконання зобов'язання при здійсненні угоди між добре обізнаними, дійсно зацікавленими, незалежними один від одного сторонами. У сучасних умовах, в нашій країні, «справедлива» вартість, максимально наближена до ринкової. Переоцінку основних засобів за «справедливою» вартістю необхідно проводити за допомогою послуг професійних оцінювачів, або спеціально підготовленим працівником бухгалтерської служби. У результаті дослідження визначено роль амортизації у процесі кругообігу основних засобів, проведено всебічний аналіз понять «знос», «амортизація» і «амортизаційні відрахування», було встановлено, що знос являє собою часткову або повну втрату основними засобами своїх споживчих властивостей і вартості. Амортизація є категорією суто економічної. Її суть полягає в тому, що вона є стадією процесу відтворення основних засобів: 1) використання основних засобів у виробництві (фізичний і моральний знос); 2) формування резерву (амортизація); 3) заміна зношених основних засобів новими (відшкодування).

Відстоюємо точку зору про те, що категорії «амор-

тизація» і «амортизаційні відрахування», і терміни, що їх позначають не слід розглядати як тотожні за своїм смисловим значенням і взаємозамінні за змістом. Амортизаційні відрахування представляють собою вартісне вираження зносу основних засобів, що включається у собівартість виробленої продукції, робіт, послуг. Крім цього, при визначенні терміну корисного використання і доцільності списання основних засобів, необхідно враховувати моральний знос. Важливе значення для підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається має своєчасне проведення економічного аналізу використання основних засобів. У результаті вивчення різних методик аналізу використання основних засобів сільськогосподарських підприємств, сформульована послідовність його проведення:

- аналіз забезпеченості основними засобами (аналіз приватних структурних показників);
- аналіз руху і якісного стану основних засобів (аналіз показників руху і технічного стану);
- аналіз ефективності використання основних засобів (аналіз окремих показників віддачі і ємності);
- формування звіту на підставі проведеного аналізу, розробка рекомендацій стосовно використання виявлених резервів.

### ВИСНОВКИ

Необхідне комплексне рішення завдань вдосконалення бухгалтерського обліку та аналізу використання основних засобів сільськогосподарських підприємств, а також тенденцій гармонізації національної системи бухгалтерського обліку та МСФЗ. Впровадження розроблених вдосконалених методичних підходів до різних ділянок бухгалтерського обліку основних засобів, а також аналізу їх використання, дозволить отримувати більш повну і достовірну інформацію про стан основних засобів та рівень ефективності їх використання. Запропоновані рекомендації можуть бути використані у процесі вдосконалення системи бухгалтерського обліку основних засобів в підприємствах агропромислового комплексу.

### Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/metodicheskie-rekomendacii/metodichni-rekomendacii-z-1024180.html>.
2. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. №433. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1373-15>.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929\\_014](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

### References

1. *Methodical recommendations for the accounting of fixed assets: order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 30.09.2003. № 561. URL: https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/metodicheskie-rekomendacii/metodichni-rekomendacii-z-1024180.html (in Ukrainian).*
2. *Methodical recommendations for completing the forms of financial statements: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 28.03.2013. № 433. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1373-15 (in Ukrainian).*
3. *International Standard of Accounting 16 "Fixed Assets": Standard, International Document of 01.01.2012. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929\_014 (in Ukrainian).*
4. *National Accounting Standard 1 "General Requirements for Financial Statements": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 07.02.2013. № 73. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13 (in Ukrainian).*
5. *Regulation (standard) of accounting 7 "Fixed assets": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 27.04.2000. № 92. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00 (in Ukrainian).*